

Zaterdag 10 en zondag 11 juni 1967

HIJ SLAAPT OP DE BANK. Zij beweegt niet, haar lichaam zit als versteend op de stoel. De meisjes en Gilles zijn op het erf. Ze zijn meteen na het eten naar buiten gegaan, ze weten dat je geen lawaai mag maken als hij op de bank slaapt. Claire heeft de twee deuren, die van de keuken en die van de gang, achter zich dichtgetrokken. De tafel is niet afgeruimd, dat zal ze later doen, na zijn middagdutje. In de tuin droogt een was, Nicole heeft hem aan de lijn gehangen voor ze wegging, zelf moet ze al het goed verzamelen, strijken, opbergen, de kleren van de kinderen klaarleggen voor morgenochtend, ook die van hen, en de schoenen poetsen. Ze is blij dat ze naar haar ouders gaat, ze zou blij willen zijn, daar zijn ze thuis, bij haar kant, ze mogen er lachen en luid praten, hij heeft er de overhand niet; bij haar thuis heeft hij de overhand niet, hij eet en hij zwijgt. Over drie weken, op 30 juni, wordt ze dertig. Dertig, drie kinderen, Isabelle, Claire en Gilles, twee meisjes en een jongen, zeven, vijf en vier, een boerderij, een mooie boerderij, drieëndertig hectare, een groot huis, zevenentwintig koeien, een tractor, een koeherder, een knecht, een dienstbode, een auto, een rijbewijs. Gelukkig heeft ze een rijbewijs; haar moeder had gelijk aan te dringen dat ze dat moest behalen. Isabelle, Claire, Gilles. De drie voornamen keren altijd terug in haar lijstjes; drie kinderen, drie voornamen, drieëndertig hectare, dertig jaar. Ze klampt zich vast aan haar lijstjes. Isabelle en Claire zitten op de schommels; Gilles kijkt toe, hij zit op het muurtje, met zijn armen gekruist over zijn borst, hij steekt zijn blote benen uit en imiteert het ritme van zijn zusjes die vaart proberen te maken. Ze zal geen kind meer krijgen, hij is de laatste, ze houdt hem graag tegen zich aangedrukt, in haar armen, hij is zacht, hij ruikt naar gesmolten suiker en naar baby's, nog altijd. Hij lacht als hij wakker wordt, 's ochtends

is hij vrolijk als zij en hij alleen in de kamer zijn. De meisjes ontglippen haar al, ze voelt het; ze rennen, ze springen, ze zijn ernstig, ze zwijgen. Isabelle gaat al naar school, de bus rijdt 's ochtends en 's avonds langs aan het eind van de weg; de juf zegt dat ze vlot leert. Ze maakt haar huiswerk op de keukentafel en ze hoeven niet op haar toe te zien. Claire gaat over ruim een jaar naar de voorbereidende klas. Ze denkt aan haar moeder en haar tantes die altijd zeggen dat het snel voorbijgaat, het leven, de tijd, de jonge jaren wanneer je je kleine kinderen nog thuis hebt. Ze begint het te begrijpen, ze slikt in de stilte van de siësta, ze drukt haar kin in haar handen en haar ellebogen op het tafelzeil, aan weerskanten van haar bord, ze slikt nogmaals. Weldra acht jaar sinds hun huwelijk; ze telt, over zes maanden en zeventien dagen, ze trouwden op 30 december 1959. Ze denkt er niet graag aan, het is beter van niet. Acht jaar huwelijk, en vier jaar op de boerderij, hier, ver van alles, aan het einde van de wereld. Ze zou willen opstaan, naar buiten gaan, de was verzamelen, doen wat moet, een beetje voorsprong krijgen op de grote wasbeurt van de kinderen, de zaterdagse wasbeurt die langer duurt als ze de volgende dag naar de grootouders rijden, bij haar kant en bij zijn kant, de drie moeten onberispelijk zijn, altijd. Haar lichaam weegt. Ze wacht.

Nicole is zestien, bijna zeventien. Vóór haar hadden ze Annie, hun eerste dienstbode, gedurende meer dan drie jaar. Annie was zo aardig, zo lief, en vrolijk, opgewekt, van 's ochtends tot 's avonds. Je zag dat ze het gewoon was te werken. De was voor een gezin van vijf personen, zonder het goed van de twee arbeiders mee te tellen, het onderhoud van een grote woning, de kippen en de konijnen, de zorg voor de tuin, begieten wieden, ze was nergens bang voor. Ze was in de streek geboren

en was er nooit weggegaan. Haar ouders baatten hogerop in de gemeente een kleine boerderij uit en om de eindjes aan elkaar te knopen trok haar vader overdag ook naar de vallei. Annie kende de mensen, de gezinnen, de verhalen, en ze praatte er wel over, maar zonder kwade bedoelingen en altijd met een kwinkslag. Annie was twintig geworden, ze trouwde en was haar man gevolgd die een garage opende in Mauriac, aan het andere eind van het departement. De vrouw volgde haar man. Nicole zal de hare volgen, Nicole zal een man krijgen, ook al is ze minder mooi dan Annie, minder kwiek, en trager, plomper. Je went overal aan; ze is gewend geraakt aan Nicole, die soms wat te weinig bijdehand is maar heel goed werkt. Ook Nicole komt van een boerderij, ze is de oudste van een kroostrijk gezin en je voelt dat ze een strenge opvoeding heeft gekregen. Zijzelf kreeg geen strenge opvoeding. Ook daar kan ze maar beter niet aan denken, ze zakt dan door haar benen, elke keer weer, en toch, het is sterker dan haarzelf, blijft ze steeds diezelfde bakkerijmpjes herkauwen. Ook al waren ze niet rijk, ze kwamen niets tekort, en terwijl vader in Duitsland gevangenzat, had haar moeder helemaal in haar eentje het schip drijvende gehouden, met de vier grootouders die haar om het hardst verwendeten, zij, de benjamin, het prinsesje, de koningin. In Fridières liep ze van het ene huis naar het andere, de boerderijen grensden aan elkaar, haar ouders hadden elkaar altijd gekend. Ze werd vier, zes, zeven jaar, en vader keerde maar niet terug. Ze praatten erover, ze stuurden pakjes. Zodra ze kon schrijven, had ze onder aan de brief voor de gevangene de woorden gevormd die haar moeder en haar grootmoeder dicteerden; ze had haar best gedaan maar ze weet nog dat ze had gedacht, zonder het te zeggen, dat ze het niet fijn vond een gevangen vader te hebben, die twee